

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Ústav zdraví dětí a mládeže

Anastasiya Shevchuk

Tělesné tresty

Corporal punishment

Bakalářská práce

Praha, 2014

Autor práce: Anastasiya Shevchuk

Studijní program: Veřejné zdravotnictví

Bakalářský studijní obor: Specializace ve zdravotnictví

Vedoucí práce: **MUDr. Eva Vaničková**

Pracoviště vedoucího práce: **Ústav zdraví dětí a mládeže 3. LF**

Předpokládaný termín obhajoby:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala samostatně a použila výhradně uvedené citované prameny, literaturu a další odborné zdroje. Současně dávám svolení k tomu, aby má bakalářská práce byla používána ke studijním účelům.

Prohlašuji, že odevzdaná tištěná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do Studijního informačního systému – SIS 3.LF UK jsou totožné.

V Praze dne 18. srpna 2014

Anastasiya Shevchuk

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce MUDr. Evě Vaníčkové za trpělivost, ochotu a věcné a jasné připomínky a rady, kterými přispěla k vypracování předkládané bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Historie tělesných trestů.....	8
2 Definice tělesného trestu.....	10
2.1 Formy tělesného trestu.....	11
2.2 Tělesné týrání.....	11
3 Výchova dětí, role trestů a odměn ve výchově.....	13
3.1 Historické přístupy k výchově dětí.....	13
3.2 Dělení výchovy.....	14
3.3 Tresty a odměny ve výchově dětí.....	14
3.4 Vliv trestů na psychiku a chování dítěte.....	16
4 Rizika a následky využívání tělesných trestů.....	17
5 Tělesný trest ve světě.....	20
5.1 Globální iniciativa.....	26
6 Tělesné tresty a práva dítěte.....	28
7 Prevence násilí v rodinách.....	30
8 Epidemiologické studie a výzkumní šetření o tělesných trestech v rodině.....	31
8.1 Epidemiologické studie tělesných trestů v rodině.....	31
8.1.1 Studie z roku 1994 a její výsledky.....	32
8.1.2 Studie z roku 2003 a její výsledky.....	34
8.2 Výzkumné studie o tělesných trestech v rodině.....	35
8.2.1 Výzkum agentury Inres – Sones z roku 2008.....	35
8.2.2 Výzkum agentury GFK Czech z roku 2011.....	37
8.2.3 Výzkum agentury Median z roku 2012.....	39
8.2.4 Výzkum agentury Mediaresearch z roku 2013.....	40
8.3 Vyhodnocení výsledků.....	42
Závěr.....	43
Souhrn.....	45
Summary.....	46
Seznam použité literatury.....	47
Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	51

Úvod

Bakalářská práce se věnuje problematice využívání tělesných trestů ve výchově dítěte. Já osobně tělesné trestání považuji za projev lidské degradace, protože porušují fyzickou integritu dítěte, ukazují neúctu k lidské důstojnosti a podkopávají sebevědomí. Problematiku užívání tělesných trestů ve výchově považuji za velice důležitou, jelikož tělesné tresty přináší řadu negativních následků. Podnětem k výběru tématu mé bakalářské práce posloužila aktuálnost dané problematiky. Jednou z nejprobíranějších otázek v současné době je zvyšující se násilí v celé naší společnosti, zejména tresty a násilí páchané na dětech. Jsem absolutním odpůrcem tělesných trestů, protože považuji tělesný trest za nepřijatelnou věc v současné společnosti. Zastávám názor, že musí dojít k eliminaci tohoto jevu v rodině.

Švédsko jako první stát na světě v roce 1979 tělesné tresty dětí zakázalo zákonem. Postupem času se této iniciativy ujaly i další evropské země, např. Rakousko, Francie, Německo, Dánsko, Finsko. Výjimkou zůstává neustále Česká republika, kde tělesné tresty jsou považovány za běžný prostředek výchovy. Pro školu sice platí zákaz fyzických trestů, ale v soukromí jsou často ještě na dětech užívány. Celosvětovou situaci v oblasti dodržování lidských práv se zabývala bývalá komisařka OSN pro lidská práva Louise Arbourová. O násilí na dětech hovoří, jako o významném problému, který je nutné řešit. Je přesvědčená, že zneužívání dětí na celém světě je tak rozšířené, že jej nelze ignorovat a žádná společnost by vůči tomuto jevu neměla být imunní. Zdůrazňuje nedostatečnou iniciativu jednotlivých vlád. Problematikou tělesného trestání dětí v České republice se zabývá MUDr. Eva Vaníčková, která je autorkou publikací zaměřených na problematiku tělesných trestů dětí. Jako tvůrce dvou epidemiologických studií vnesla významný přínos pro zmapování situace tělesného trestání dětí v České republice.

Cílem mé bakalářské práce bylo podat ucelený pohled na problematiku tělesného trestání dětí. Stěžejním bodem mého výzkumného šetření bude zjistit, k jakému posunu v oblasti fyzických trestů dětí došlo za posledních dvacet let. Zda rodiče spíše ustupují od tělesných trestů, jak tomu bylo v minulých letech nebo se výchovné metody nemění či naopak se procento trestajících rodičů zvyšuje. Dalším

bodem, kterým se budu věnovat je zjistit, jakým způsobem se za posledních dvacet let změnila forma trestů v rodinách.

V bakalářské práci se zaměřuji na vymezení základních pojmů, které jsou nezbytné pro pochopení řešené problematiky. Jedná se o pojmy týkající se výchovy, tělesných trestů, klíčových dokumentů, které po právní stránce zabezpečují ochranu dětí. Je také stručně rozebrána historie tělesných trestů. Následně se zaměřuji na analýzu epidemiologických studií a výzkumů agentur Median, Inres – Sones, GFK Czech a Mediaresearch.

1 Historie tělesných trestů

Tělesné tresty se od pradávna používaly pro zajišťování a udržování disciplíny. Děti často bývaly obětmi tělesných trestů. V minulosti bylo považováno za běžné srazit a naplácat dítě v případě porušení kázně. Náboženské instituce a vláda dokonce podporovala tento způsob vštěpování morálních hodnot u dětí. Děti musely přijímat pravidla svých rodičů jako zákony, i když tímto se porušovaly základy dobrého bydlení a zdraví. V předchozích dějinných údobích děti neměly skutečně silné právní zákony na svoji ochranu. Tělesný trest dokonce někdy hraničí s násilím, kromě toho je těžké říci, kdy tato hranice byla překročena. V období patriarchální společností se od dítěte vyžadovala naprostá poslušnost, což je potvrzeno kresbami, na kterých je zobrazen otec v roli trestajícího rodiče.¹ V závislosti na konkrétní civilizaci nebo kultuře existovaly nejrůznější způsoby trestání. V různých kulturách můžeme najít podobné tělesné tresty například šlehání bičem nebo bití holí. Pro pravěk, starověk a středověk byla typická minimální emoční investice do narozeného dítěte, což se posléze odráželo i v jiné úrovni kultury výchovy dítěte.

Ve starověku se tělesné tresty považovaly za běžný způsob lehčího trestání. Ve starověkém Řecku se rozeznávaly dva typy výchovy, na základě kterých se lišilo i využívání tělesných trestů. Aténský typ výchovy byl zaměřen na harmonii duševní a tělesné složky. Rodiče řídili výchovu dětí, a role státu spočívala pouze v dohlížení. Rodiče učili své děti správnému chování, práci v domácnosti, tanci, zpěvu, a tělesné tresty se používaly výhradně k potrestání za větší prohřešky. Spartský typ výchovy byl zaměřen na tělesnou výchovu. V tomto případě se výchovou dětí zabýval stát. Historické materiály dokládají, že ve Spartě se používaly zvláště kruté tresty. Je nutné podotknout, že v této zemi už od dětství se tělesné tresty používaly jako součást vojenské výchovy. Považovalo se, že kromě tělesné zdatnosti, tresty posilují sílu vůle, odolnost a sebeovládání. Od sedmého roku života chlapci byli odebírání rodičům a pokračování výchovy probíhalo v přísné společenské kázni. Chlapci byli vychovávaní pod státním dohledem v družinách. Každá družina byla vedena dvacetiletým mužem, kterého museli bezpodmínečně poslouchat. Za neposlušnost byli

¹ VANIČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 13. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

trestání. Od 12-ti let se výchova zpříšňovala, chlapani měli chudší stravu, kterou si však mohli přilepšovat krádežemi (předpokládalo se, že tím se cvičí chytrost a obratnost). To dítě, které se nedalo chytit, bylo pochváleno, zatímco dítě, kterého chytli, bylo přísně potrestáno. Po 15. roce byl kladen důraz na mravní výchovu, cílem které bylo vypěstovat úctu ke starším lidem a oddanost státu. Po dosažení 18-ti let se stávali dospělými a výchova nabírala formy vojenského výcviku.²

Ve starověkém Římě bylo dítě podřízené hlavě rodiny. „*Patria potestas*“ (otcovská pravomoc) znamenala, že otec má právo zacházet s dítětem dle svého úsudku. Nicméně se toto právo nevztahovalo na všechny děti, ale jenom na ty, které byly narozeny v řádném manželství římskému občanu. Otcovská pravomoc poskytovala právo otci na jakékoliv trestání, nebo v nejextrémnějších případech i právo své dítě zabít.³ Tyranské zacházení s potomky bylo spíše raritou, navíc většina společnosti s tímto chováním nesouhlasila. Tvrdé tresty na děti byly nakládány jen v případech závažných provinění (zrada, vražda).⁴ V průběhu římských dějin se měnil reálný dosah otcovské pravomoci. K tomu aby se zabránilo možnému zneužití *Patria potestas*, byla postupně omezována.⁵

Ve středověku společnost považovala děti „za malé dospělé“. V tomto období také dochází k omezování otcovské moci. Otec už nemohl rozhodovat o právech dítěte na život. Nicméně ve výchově se stále používaly tělesné tresty. Tehdejší Evropa podporovala postoje církve, která považovala bičování dětí za posilování sebeovládání. Tělesné tresty byly běžně užívané i ve školách.

Velký přínos v moderní systém výchovy a vzdělání vnesl Jan Amos Komenský, který zdůrazňuje správnou výchovu dítěte už od prvních roků jeho života. Klade důraz na péči o dětskou duši a o mysl. Komenský ale nebyl odpůrcem tělesných trestů žáků, avšak zdůrazňoval, že ty by měly být použité jen za nemravnost,

² DOMES, Martin. *Výchova a školství ve starověkém Řecku*. Dostupné z: <http://www.mravnec.cz/henry/File-hist/Vychova-Recko.rtf>

³ GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Přetisk 1. vyd. z roku 1981. Editor Jaromír Kincl. Brno: Doplněk, 1993, 274 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 76. ISBN 80-857-6518-7.

⁴ SKŘEJPEK, Michal. Moc bez hranic? (Právo otce římské rodiny nad životem a smrtí). *Právní rozhledy*. 2005, č. 13, s. 554-555.

⁵ SKŘEJPEK, Michal. Moc bez hranic? (Právo otce římské rodiny nad životem a smrtí). *Právní rozhledy*. 2005, č. 13, s. 550.

závist, pýchu a nadutost - nikdy ale za neumění nebo neznalost.⁶ Ke změně názoru na vychovávání dětí dochází v novověku. V 15. století se společnost začala více zabývat postavením dítěte. Tělesné tresty v rodině byly přijatelné, ale už ne tolik akceptovatelné ve vzdělávacích institucích. V 18. století se objevuje hnutí, které zohledňuje jinou představu o přístupech k výchově dětí. Francouzský filozof a osvícenec Jean Jacques Rousseau (1712 – 1778) zveřejnil své názory na výchovu v pětidílném spise „Emil čili o výchově“. V tomto spise zamítá všechno, co by mohlo narušit svobodný vývoj dítěte. Přirozená výchova by měla probíhat v souladu s věkovými (fyzickými a psychickými) zvláštnostmi dítěte. Rousseau přísně odsuzuje středověkou výchovu, ve které byly přítomné: krutá kázeň a tělesné tresty.⁷ Na území Rakousko-Uherska bylo tělesné trestání zakázáno v roce 1867, ale zásadně neomezilo využívání trestů ve školách. Do 1. poloviny 20. století tělesné tresty byly běžnou součástí výchovy. Až po druhé světové válce se společnost začala orientovat na demokratizaci rodiny a na ochranu práv dětí.⁸

2 Definice tělesného trestu

Existuje několik definicí tělesného trestu. V roce 2001 Výborem OSN pro práva dítěte byla přijatá následná definice tělesného trestu: „*Tělesným trestem dítěte se rozumí každý trest, kde je použita tělesná síla způsobující bolest, či byť nepatrný diskomfort dítěte.*“⁹ Dle britské a švédské organizace EPOCH-Worldwide a Save the Children-Radda Barnen tělesným trestem je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek. S. J Cangelosi definuje tělesný trest následujícím způsobem „*Tělesný trest je forma záměrně udělovaného trestu,*

⁶ KOMENSKÝ, Jan Amos. *Velká didaktika*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatel'stvo, 1954. Knižnica pedagogických klasikov, sv. 7.

⁷ KOŠAN, Petr. *Jean Jacques Rousseau a jeho pedagogický odkaz*. České Budějovice, 2011. Dostupné z: <https://wstag.jcu.cz/StagPortletsJSR168/KvalifPraceDownloadServlet?typ=1&adipidno=22189>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce ThDr. Rudolf Svoboda.

⁸ LOVASOVÁ, Lenka a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 5-6. ISBN 80-86991-75-x.

⁹ Vyjádření vlády České republiky ke kolektivní stížnosti podané na ČR pro porušování Evropské sociální charty z důvodu absence právní úpravy výslovného zákazu tělesných trestů dětí v rodině, ve škole a dalších institucích a místech. <http://www.mpsv.cz/> [online]. 2013, č. 3 [cit. 2014-08-16]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17219/vi_2014_27_p1.pdf

při němž je jedinci záměrně způsobena bolest nebo nepohodlí ve snaze přimět ho k lítosti za určité jednání. Přirozeně nastávající trest, byť i fyzicky bolestivý nebo nepohodlný, se nepovažuje za tělesný trest.“¹⁰ Detailnější definici tělesného trestu uvádí S. Bendl „Tělesný trest můžeme vymezit jako záměrný trest, který má jedinci způsobit bolest (pohlavek, facka, úder míčem, rána svazkem klíčů) nebo ho vystavit nepříjemné tělesné poloze (klečení, držení předpažených rukou) či fyzické námaze (kliky, dřepy), nepříjemným fyzikálním podmínkám prostředí (chlad), popř. hladu s cílem vyvolat u něho lítost za jeho předchozí chování, popř. ho odstranit od určitého typu chování v budoucnosti.“¹¹

2.1 Formy tělesného trestu

K nejčastěji používaným fyzickým trestům patří: facka, pohlavek, výprask rukou, výprask předmětem, kopanec, ždercha do zad, rána pravítkem nebo ukazovátkem, odhození, třesení, praštění hlavou o zeď, štípání, tahání až vytrhávání vlasů, kroucení ušním boltcem, údery knihou nebo jiným předmětem do hlavy, kostičky (pevný stisk týlu, nadloktí), burák (prudké přejetí palcem po zadní straně krku), škrčení, cvrnkání do ucha, přehození přes stůl (lavici), stoj na hanbě v předpažení, klečení, kliky a dřepy, kroucení ruky, píchání špendlíkem, přivazování ke stolu nebo stromu, svazování končetin, sypaní pepře na ruce, zalepování úst leukoplasty, ponořování rukou do horké nebo ledové vody.¹²

2.2 Tělesné týrání

Vymezování hranice mezi tělesným týráním a tělesným trestem je složité, tato hranice je nejednoznačná. Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 uvádí, že za fyzické (tělesné) týrání se považuje vědomé tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte.

¹⁰ CANGELOSI, James S a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Strategie řízení třídy: jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2006, s. 206. Pedagogická praxe, sv. 7. ISBN 80-736-7118-2.

¹¹ BENDL, Stanislav. *Jak předcházet nekázni, aneb, Kázeňské prostředky*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2004. s. 118. Pedagogika. ISBN 80-86642-14-3.

¹² VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 31. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

Dle odborníků z výboru pro práva dětí OSN tělesný trest je tělesným týráním, jestliže dojde k potrestání za pomoci předmětu, pokud bití je směřováno na citlivé části těla – břicho, hlavu, oblast genitálií, plošky, dlaně a také v případě výskytu na těle stop po ránách (modřiny, škrábance).¹³ Pravidelné tělesné trestání dítěte užívané jako výchovný prostředek se někdy také považuje za tělesné týrání.

Tělesné týrání dle povahy můžeme rozdělit na aktivní a pasivní. Aktivním tělesným týráním jsou akty násilí, při kterých dochází k tělesnému zranění dítěte, k poškození orgánů či jejich funkci nebo k jeho usmrcení. Pasivním tělesným týráním je nedostatečné uspokojení aspoň nejdůležitějších tělesných potřeb dítěte, někdy i současně s psychickými a sociálními problémy (nedostatek zdravotní péče, nedostatky ve vzdělání a výchově, poruchy prospívání dětí, vykořisťování, nedostatek přístřeší a ochrany).¹⁴ Týrání a zneužívání dětí je příčinou řady dětských úrazů a úmrtí na celém světě. Z důvodů vysokého výskytu týrání dětí ve společnosti tato problematika připoutala pozornost psychiatrů, psychologů, sociálních pracovníků. V polovině dvacátého století traumatolog Dr. C. Henry Kempe popsal syndrom bitého dítěte (battered child syndrome). Tento syndrom se vyznačuje přítomností sady poranění dětí, ke kterým nemůže dojít přirozeným způsobem (při hraní nebo v důsledku pádu z výšky). Od roku 1973 se ve Spojených státech, Kanadě a dalších zemích provádějí epidemiologické studie zabývající se výskytem násilí páchaného na dětech. Neustále dochází k rozvoji programů, které podporují bité, týrané i zneužívané děti. Zároveň se vytvářejí psychologické rehabilitační programy pro tyto děti. Domácímu násilí jsou nejčastěji vystaveny právě děti, protože týrání se týká nejzranitelnějších členů rodiny. Většina týraných a zneužívaných dětí málokdy vyhledává pomoc od psychologů a sociálních pracovníků kvůli obecné nedůvěře k dospělým a okolnímu světu.

¹³ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 33. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

¹⁴ DUNOVSKÝ, Jiří. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing, 1995. s. 248. ISBN 80-7169-192-5.

3 Výchova dětí, role trestů a odměn ve výchově

Výchova dětí je nesmírně důležitá, jelikož připravuje jedince k dospělému společenskému životu. Výchova mění člověka celoživotně, působí na lidskou socializaci a proces učení. Je to obousměrný proces, ovlivněný vztahem mezi dítětem a vychovávajícím.

3.1 Historické přístupy k výchově dětí

Z historického pohledu tělesné tresty vždy byly nedílnou součástí výchovy. Daná skutečnost byla podnětem pro vypracování řady psychologických výzkumů. Za posledních čtyřicet let se počet zemí, které přijaly politiku nebo zákony zakazující používat tělesné tresty ve výchově dětí, značně zvýšil.

Naopak v pravěku byly již v raném dětství děti zařazeny do práce dospělých a snažily se jím napodobovat. Na výchově dětí se podílela celá společnost, nejenom rodiče. Cílem výchovy bylo zajistit prodloužení rodu. Pro změnu, v době starověku, výchova dětí byla zaměřena na morální a pracovní přípravu. Ve výchově dětí předškolního věku byla role vychovatele přiřazena matce. Mezi 5. a 7. rokem se k výchově synů připojoval otec, dcery i nadále zůstávaly pod péčí matky. Ve výchově byl kladen důraz na fyzický rozvoj, tělesnou zdatnost a duševní dokonalost dítěte. Děti neměly žádná práva, například dítě se mohlo prodat, sexuálně zneužívat, a dokonce přijít o život. Na přelomu středověku došlo k poměrnému zlepšení situaci. Až v roce 374 n. l. byl vydán římský zákon, který formuloval zabití dítěte jako vraždu. Posléze prostřednictvím rozšíření křesťanství dítě už bylo považováno za osobnost.¹⁵ Významné změny ve výchově dětí přicházejí až v 19. století, kdy citovost v rodinném životě se kombinuje s disciplínou dětí a autoritou otce. V průběhu 19. století také se vydávají zákony, které zakazují dětskou práci.¹⁶ K demokratizaci rodiny dochází v průběhu 20. století.

¹⁵ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1995, 245 s., [8] s. obr. příloh. ISBN 80-716-9192-5.

¹⁶ LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. Vyd. 4., dopl., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2011, s. 399. ISBN 978-80-246-1983-5.

3.2 Dělení výchovy

Dle psychologa Kurta Lewina výchovu můžeme rozdělit na 3 styly: autoritativní, liberální a demokratickou. Autoritativní vedení typicky obsahuje příkazy a tresty, přičemž se ignorují potřeby dítěte. Liberální výchova je výchovou volnou, svobodnou. Charakteristické je pro ni slabé nebo žádné řízení dítěte. Liberální styl výchovy klade důraz na ponechání co největší volnosti dítěti bez omezování jeho vlastních aktivit. Nejvhodnějším stylem výchovy je styl demokratický, který kombinuje autoritativní a liberální styl. V tomto stylu je přiměřená kontrola stanovených pravidel spojená s důvěrou mezi dítětem a vychovávatelem. Dítě vychovávané tímto stylem je nezávislé, dokáže se prosadit, je kamarádké vůči svému okolí, dokáže spolupracovat s rodinou a usiluje o lepší výkon.

3.3 Tresty a odměny ve výchově dětí

Ve výchově dětí jsou běžně používané odměny a tresty. Tresty a odměny fungují na základní fyziologické úrovni.¹⁷ Rodiče přistupují k trestání, protože se domnívají, že trest bude dobrou metodou výchovy, která naučí dítě se chovat správně a vštěpí mu morální hodnoty. Důvodem pro použití trestů mohou být také výstraha a poučení. Rodiče jsou přesvědčeni, že po potrestání dítě už nezopakuje chování, kvůli kterému je vlastně potrestáno. Pomoci trestů rodiče často kompenzují vlastní negativní emoce, které jsou důsledkem neovládání situace, jejich bezmoci nebo bezradnosti. Tresty sice omezí nežádoucí chování, ale zároveň vyvolají řadu negativních emocí dítěte – strach, ponížení a vztek. V budoucnosti se tyto emoce mohou projevit jako agrese a násilí; kromě toho může dojít ke zkrácenému vnímání trestů. Psychické tresty mají někdy závažnější následky než fyzické. Zákaz her, televize, nucení k neoblíbené činnosti (uklizení za trest) způsobují pocity viny a méněcennosti. Projevy nelibosti rodičů v podobě slovních urážek jsou pro dítě velice škodlivé a bolestivé. Tresty jsou používané pro další účely: odplatu (uvědomování, že po určitém nevhodném chování následuje zasloužený trest), odpoutání

¹⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996, s. 26. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8085-5.

od nežádoucího chování v budoucnosti a nápravu (pochopení a udělení důsledků). Tresty můžeme rozdělit do dvou základních skupin – přirozené a umělé tresty. Přirozené tresty jsou odpověďmi z vnějška na určité chování. Viník cítí důsledky nešprávného chování bez zásahu ze strany vychovatele. Umělé tresty se uplatňují vůči dítěti ze strany rodičů, učitelů nebo vychovatelů, kdy pocity viny vnášení až sami trestající.¹⁸

Naopak, odměny jsou vhodnějším výchovným prostředkem než tresty. Odměny upevňují žádoucí chování dítěte formou ocenění, pochvaly a zábavy. Používají se pro motivaci. Společně s tím vzniká riziko snížení zájmu o činnost a vhodné chování jenom pro odměnu, ale ne pro věc samotnou. Odměny se dělí na sociální a hmotné. K sociálním odměnám patří uznání, které se vyjadřuje verbálně (pohledem, projevením zájmu, pohlazením, umožněním nějaké zajímavé činnosti).¹⁹ Verbální pochvala má být upřímná a musí mít smysl. Prázdné pochvaly posouvají špatným směrem vnímání pochvaly.²⁰ Zpochybňující pochvala snižuje sebevědomí dítěte a může působit ironicky.²¹ K hmotným odměnám patří všechny odměny hmotné povahy. Nejčastěji je to nová hračka, sladkost, knížka.²² Funkcí odměn je poskytnutí informací o správném chování. Motivační funkce odměn spočívá v navození pozitivních emocí, způsobení prožitku úspěchu, radostné nálady, chuti do další práce. Kromě toho, dítě může vnímat odměny jako vyjádření důvěry. Tresty a odměny nemusí být použité ve výchově. Například trestání může být zaměněné logickým důsledkem – rodiče mohou naučit najít logickou souvislost činnosti a následku. Odměny a pochvaly jsou nahraditelné. Místo odměny může být použito ocenění, povzbuzení nebo projevení zájmu. Nejvhodnější pro dítě je výchova s respektem a přístup k dítěti jako k partnerovi.

¹⁸ JEŽKOVÁ, Zuzana. Tresty ve výchově dětí: ano, či ne? *Šance dětem*. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/tresty-ve-vychove-deti-ano-ci-ne-109.html>

¹⁹ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 264. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

²⁰ ESSA, Eva. *Jak pomoci dítěti: metody zvládnání problémů dětí v předškolní výchově*. Vyd. 1. Překlad Eva Nevrlá. Brno: Computer Press, 2011, s. 33. ISBN 978-802-5129-289.

²¹ ČAPEK, Robert. *Odměny a tresty ve školní praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, s. 43. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-180.

²² LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 264. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

3.4 Vliv trestů na psychiku a chování dítěte

Ve výchově dětí jsou uplatňované dva modely: mocenský a partnerský. Mocenský model sděluje: „Přinutím tě dělat, co je správné.“ Partnerský model sděluje: „Tato věc má tento a tento smysl, takové a takové důsledky. Očekávám, že uděláš to, co je správné.“ Mnoho dospělých si myslí, že je třeba mít děti především rád a myslet to s nimi dobře. Jenže to samo o sobě nestačí. Za nezbytnou podmínku úspěšné výchovy je považován vedle lásky také respekt k dětem. Partnerský přístup dospělých k dětem je nejen možný, ale i nutný pro to, aby z dětí vyrostli kompetentní a zodpovědní lidé, schopní řešit problémy současného světa. Hlavním rizikem používání trestů může být přenos mocenského modelu do dospělosti.²³

Tresty způsobují vznik negativních emocí – hanby, ponížení, nespravedlnosti, bezpráví, nepřiměřenosti, vzteku, zlosti. Tresty mohou být dokonce příčinou i nenávisti vůči tomu, kdo trestá, a touhy se pomstít. Tresty vyvolávají bezmoc, smutek, lítost a sebelítost, pocit bezvýznamnosti, zmatek, nechuť komunikovat a strach z bolesti. Dítě ztrácí důvěru a začíná se bát o ztrátu lásky rodičů. Trest nezpůsobuje uvědomování, proč je dané chování nežádoucí, často si děti ani neuvědomují příčinu trestání. Jedním z důvodů, proč tresty nejsou účinné, je to, že pod vlivem negativních emocí se trestající nechovají rozumně. Trestání může přispět pouze maximálně k imitaci správného chování – dítě se bude chovat správně, jen aby zabránilo dalšímu trestání.²⁴

Následkem trestání může být zadržování hněvu na rodiče. Existují dva druhy negativních pocitů vyvolaných trestem. Do prvního druhu negativních pocitů patří vztek a zlost, které mohou vést k nepřátelskému chování. Druhý druh zahrnuje sebelítost, křivdu a strach. V každém případě, lze konstatovat, že ani na jedné skupině negativních citů není možné stavět uspokojivé vztahy.²⁵

²³ KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2005, s. 36. ISBN 80-901-8736-6.

²⁴ KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2005, s. 39. ISBN 80-901-8736-6.

²⁵ BIDDULPH, Steve. *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Vyd. 1. Překlad Eliška Neckařová. Praha: Portál, 1999, s. 124. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8334-X.

4 Rizika a následky využívání tělesných trestů

Mezi nejzávažnější rizika spojená s používáním tělesných trestů patří situace, kdy tělesné tresty přechází v týrání (dle údajů z provedených výzkumů v České republice přechází v týrání nebo s ním hraničí přibližně čtvrtina tělesných trestů). Jsem zastáncem názoru, že tělesné tresty jsou považovány za rizikový výchovný prostředek. Řada těchto rizik může zůstat skryta a nerozpoznána a mohou se projevit i po delším čase, kdy už Eva Vaníčková o rizicích trestů říká: „ *Tělesné tresty ohrožují zdravý vývoj dítěte v několika směrech. Učí dítě, že používat násilí je přípustné, učí je, že si nezaslouží respekt, a učí je potlačovat emoce. Zároveň vyvolávají v dítěti vztek a hněv na rodiče a touhu po pomstě. A často také způsobují úzkost a strach z dalších útoků*“.²⁶

Negativa tělesných trestů

MUDr. Eva Vaníčková charakterizuje tělesné tresty, jejich rizika a důsledky následovně:

- Porušují tělesnou nedotknutelnost dítěte.
- Primitivní tresty zatlačují dítě k primitivní reakci a takovým způsobem brzdí vývoj jeho osobnosti.
- Tělesné tresty, stejně jako každý jiný trest, jsou provázeny stresem, který může u starších dětí nabývat většího rozsahu podle toho, jak vnímají tělesný trest.
- Jako vzorec sociálního chování tělesné tresty dětí se ukládají do paměti jako metoda řešení obtížných životních situací a v budoucnu slouží jako návod k jejich řešení.
- Zvyšují pohotovost dítěte k agresivnímu chování.
- V případě, když je naplněna definice násilí v tělesném trestu, stává se trest týráním dítěte.
- Vedou k naučenému postoji bezmoci, poslušnosti a podřízenosti.

²⁶ HUDALLA, Anneke. Zákon proti pohlavkům. Respekt. 2008, 19, 13, s. 17. ISSN 0862-6545.

- Jestliže dochází k opakovanému tělesnému trestání, vzniká riziko odchodu (útěku) dítěte od rodiny nebo z ústavu a převzetí zodpovědnosti za další život do své režie.
- Opakuje-li se, nebo jsou-li tělesné tresty kruté, jsou rizikem pro rozvoj sebepoškozujícího chování.²⁷

Manželé Kopřivovi uvádějí tato rizika a negativní důsledky tělesných trestů následujícím způsobem:

- Lekce o moci: trestáním se děti učí, že ubližování je legálním nástrojem výchovy a řešení problémů v mezilidských vztazích.
- Narušení vztahů díky zneužití moci a motivace přes strach – děti potřebují autoritu v tom smyslu, že měly by být obklopené dospělými, kterých si váží.
- Používáním tělesných trestů dochází k narušení sebeúcty. Trestáním dáváme najevo, že ten, koho trestáme, za moc nestojí, jinak bychom se k němu takovým způsobem nechovali.
- Zmatení motivace: tresty sice motivují, ale jde o vnější motivaci pomocí strachu. Trestáním se děti nenaučí dělat jednotlivé činnosti ze skutečné zodpovědnosti (na základě pochopení jejich smyslu a potřeby), nýbrž z pouhé poslušnosti, ze snahy zavděčit se autoritě.
- Ztížení nápravy: negativní emoce, které se po trestu dostavují, ztěžují komunikaci a nápravu, energie negativních emocí dětí bude zaměřena spíše na toho, kdo je potrestal, než na nápravu.
- Dalším negativním následkem je snaha potlačovat nepříjemné pocity, které souvisí s trestáním, což za důsledek může mít potlačení schopnosti soucítit s druhými a k tomu, že děti budou tolerovat násilí jako „normální“.
- Ohrožení morálního vývoje. Děti se učí maskovat chyby a neúspěchy, lhát a podvádět ve snaze vyhnout se dalším tělesným trestům. Tyto návyky si mohou přenášet až do dospělosti.²⁸

²⁷ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 75-79. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

²⁸ KOPŘIVA, Pavel, Jana NOVÁČKOVÁ, Dobromila NEVOLOVÁ a Tatjana KOPŘIVOVÁ. *Respektovat a být respektován*. Vyd. 2. Kroměříž: Spirála, 2007.

Ve Velké Británii se danou problematikou zabývá Dr. Murray A. Straus, hlavní vedoucí laboratoře výzkumu rodin na univerzitě v New Hampshire a přední světový výzkumník v oblasti násilí v rodině. Dr. Straus považuje za riziko tělesných trestů fakt, že děti, které jsou trestány, se rychle učí, že láska a násilí spolu mohou jít „bok po boku“. Vzhledem k tomu, že rodiče své děti trestají hlavně "z lásky" ("pro jejich vlastní dobro"), dítě se tímto způsobem může naučit, že bití je morálně v pořádku. Na základě provedených výzkumů bylo odhaleno, že u fyzicky trestaných dětí je dvakrát až šestkrát větší pravděpodobnost, že budou mít projevy agresivního chování a později v dospělosti budou používat fyzické násilí proti svým partnerům a dětem, mít sadomasochistické tendence a trpět depresemi. Dr. Straus upozorňuje rodiče na tato rizika a uvádí, že fyzické trestání působí nepříznivě nejen na trestané děti, ale také na společnost jako celek.²⁹ Jeden z výzkumů dr. Strause byl proveden v roce 2009 a týkal se sledování hodnot IQ u tělesně trestaných a netrestaných dětí. Výsledky tohoto výzkumu ukázaly, že děti, které byly fyzicky trestané, měly čtyři roky poté nižší IQ koeficient než děti, ve výchově kterých se neuplatňovalo tělesné trestání. Trestané děti měly nižší kognitivní schopnosti. Na základě dalšího výzkumu, který byl proveden v roce 2008 lze posoudit, že u trestaných dětí existuje větší pravděpodobnost, že v období adolescence nebo v dospělosti bude docházet k sexuálním problémům.³⁰ MUDr. E. Vaničková uvádí, že opakované a hrubé tělesné trestání může vést k úzkosti a depresi, což může mít za následek sebevražedné chování, posttraumatickou stresovou poruchu, stresovou nemoc na základě selhání adaptačních mechanismů organismu, obtíže v sociální komunikaci s okolím a problémy v budoucí rodičovské roli.

Následky tělesných trestů můžeme rozdělit na dvě skupiny: krátkodobé a dlouhodobé. Ke krátkodobým následkům patří bolest, stopa na těle, trauma. Mezi dlouhodobé následky tělesných trestů můžeme zařadit zejména cyklus přenosů násilí. Eva Vaničková uvádí, že „významným dlouhodobým následkem je naplňování

²⁹ STRAUS, Murray A. Beating the Devil Out of Them: Corporal Punishment in American Families And Its Effects on Children. <http://pubpages.unh.edu/>. 2001, č. 1, s. 2. Dostupné z: <http://pubpages.unh.edu/~mas2/CPB1R.pdf>

³⁰ Spanking Kids Increases Risk Of Sexual Problems As Adults. <http://www.sciencedaily.com/> [online]. 2008, č. 1 [cit. 2014-08-08]. Dostupné z: <http://www.sciencedaily.com/releases/2008/02/080228220451.htm>

*přenosu násilí cestou transgeneračního přenosu, řetězcem rodinného násilí a impresí sociálních vzorců chování.*³¹ K transgeneračnímu přenosu násilí dochází v tom případě, kdy děti, které se nacházely v roli slabých partnerů a přijímaly násilí z rukou dospělých, změní svoji roli v rodině a získají moc. Následně dojde k tomu, že v roli dominantních partnerů předávají násilí slabším, zejména svým zestárlým rodičům a také vlastním dětem. Transgenerační přenos násilí může vyústit v týrání a osamělost starých lidí a kruté tělesné týrání malých dětí. Cyklus násilí hraje významnou roli v epidemickém výskytu domácího násilí v dnešní době.³²

5 Tělesný trest ve světě

Tělesný trest v domácnosti je legální téměř ve všech státech po celém světě. V těchto zemích tělesný trest je hluboce zakořeněný a v praxi užíván tradičně. Je to citlivým tématem a to z toho důvodu, že většina rodičů využívá ve výchově dětí tělesné tresty. Proto je velice obtížné dosáhnout změn, které umožnily eliminaci využívání tělesných trestů v domácnostech.³³ Přesto že, v České republice jsou tělesné tresty považovány za běžný prostředek výchovy, v řadě zemí jsou formálně zakázány a morálně odsuzovány. V některých zemích evropského prostoru (Švédsko, Německo) tělesné trestání dětí je považováno jako forma tělesného týrání.

Univerzální periodický přezkum, což je mezivládní procedura, která zkoumá stav lidských práv v členských státech OSN, doporučila státem zakázat tělesné tresty ve škole a v domácnosti. Následující tabulka ukazuje odpovědi jednotlivých států na toto doporučení.

³¹ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 82. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

³² VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 82. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

³³ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 100. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

Tabulka 1 – Postoje jednotlivých států na doporučení zákazu využívání tělesných trestů dětí

Úplný souhlas s doporučením	Nejednoznačný souhlas	Odmítnutí doporučení	Odmítnutí a podpora využívání tělesných trestů ve výchově dětí
Alžírsko; Arménie; Ázerbájdžán; Bangladéš; Belize; Benin; Bolívie; Cape Verde; Chad; Ekvádor; El Salvador, Estonsko; Indie; Litva; Mongolsko; Černá Hora; Maroko; Nikaragua; Palau; Panama; Papua-Nová Guinea; Peru; Filipíny; Samoa; San Marino; Sao Tome; Srbsko; Slovensko; Slovinsko; Jižní Afrika; Tádžikistán; TFYR Makedonie; Thajsko; Východní Timor; Turecko; Turkmenistán; Zambie; Zimbabwe	Andorra; Argentina; Bělorusko; Dominikánská republika; Francie; Ghana; Guatemala; Japonsko; Jordan; Kuvajt; Kyrgyzstán; Lesotho; Korejská republika; Rwanda; Šalamounovy ostrovy; Tuvalu	Antigua a Barbuda; Austrálie; Bahamy; Barbados; Belgie; Burkina Faso; Kamerun; Kanada; Česká republika; Eritrea; Etiopie; Gruzie; Grenada; Indonésie; Itálie; Malta; Myanmar; St Lucia; Svatý Vincenc a Grenadiny; Súdán; Švýcarsko; Trinidad a Tobago; Spojené arabské emiráty	Botswana; Dominika; Singapur; Tonga; Spojené království; UR Tanzanie

Zdroj: Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children. *English legalized violence against children.*

V Evropském prostoru by každý členský stát Rady Evropy měl zajišťovat dodržování dětských práv, která vedou k respektování lidské důstojnosti, tělesné integrity a rovné právní ochrany. V řadě zemí světa jsou tělesné tresty zakázány. Největší restrikce v oblasti tělesného trestání jsou uplatňovány ve státech Evropské unie, nicméně v seznamu těchto států chybí Velká Británie, kde na toto téma trvá diskuze. Ve Velké Británii tělesné trestání dětí, není mimoprávním. Zastávají názor,

že stát nesmí zasahovat do soukromých záležitostí rodiny a tělesný trest může být použit v případě, když ho rodič považuje za nutný.³⁴

V roce 2013 byla podaná kolektivní stížnost na ČR pro porušování Evropské sociální charty z důvodu absence právní úpravy výslovného zákazu tělesných trestů dětí v rodině, ve škole a dalších institucích a místech. V odpovědi na tuto stížnost Vláda České republiky uvedla, že tělesné tresty nesmí být součástí výchovy dětí a fyzické násilí není součástí žádné vyspělé společnosti. V tomto smyslu se Vláda vyjádřila k závěrům Universálního periodického přezkumu v roce 2012: „Česká republika považuje násilí na dětech za naprosto nepřijatelné a bojuje proti tomuto fenoménu všemi způsoby a všemi prostředky. V současnosti jsou tělesné tresty na dětech zakázány ve všech veřejných zařízeních, jakými jsou např. školy či ústavní zařízení péče o děti. Ve všech těchto zařízeních mají děti právo na zacházení respektující jejich práva a lidskou důstojnost. V rodině pak mohou rodiče uplatňovat jen takové výchovné postupy, které neohrožují důstojnost dítěte, ani jeho zdravotní, mentální či emoční vývoj a jsou přiměřené situaci. Nepřiměřené tělesné i jiné trestání je tedy v rodině zakázáno a rodiče mohou být za něj sankcionováni v nejzávažnějších případech i trestním stíháním. Dítě jim pak může být i odebráno. To samé platí v případě náhradní rodinné péče. Česká republika se rovněž nadále snaží o osvětu ve společnosti k tématu násilí na dětech pořádáním vládních kampaní s cílem zvýšit ochranu dětí před násilím a citlivost veřejnosti k této otázce, včetně alternativních metod pozitivního rodičovství a výchovy bez násilí.“³⁵

Ten fakt, že česká právní úprava neobsahuje explicitní zákaz veškerých tělesných trestů dětí v rámci rodiny i v jiném prostředí, rozhodně nelze vykládat tak, že v České republice je tělesné trestání dětí dovoleno a je považováno za tolerovatelný výchovný prostředek jak v rodině, tak mimo ni. „Nelze se ztotožnit ani s tvrzením předkladatele stížnosti, že ČR nevynakládá odpovídající úsilí, aby tělesné trestání dětí v praxi eliminovala. Naopak, Vláda si je plně vědoma dopadů násilí

³⁴ LOVASOVÁ, Lenka a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 16. ISBN 80-869-9175-X.

³⁵ Vyjádření vlády České republiky ke kolektivní stížnosti podané na ČR pro porušování Evropské sociální charty z důvodu absence právní úpravy výslovného zákazu tělesných trestů dětí v rodině, ve škole a dalších institucích a místech. <http://www.mpsv.cz/> [online]. 2013, č. 3 [cit. 2014-08-16]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17219/vi_2014_27_p1.pdf

*na formování osobnosti i na celou společnost, které jsou podloženy mnohými výzkumy.*³⁶

Švédsko jako jeden z prvních států na světě v roce 1979 tělesné tresty dětí zakázalo zákonem. Postupem času této iniciativy se ujaly i další evropské země jako jsou např. Rakousko, Francie, Německo, Dánsko, Finsko, Ukrajina nebo také exotické země jakožto Costa Rica či Venezuela. Co se týká zemí mimoevropského prostoru, tak například ve většině států USA domácí tělesné tresty nejsou zakázány. V některých státech jsou povoleny tresty i ve škole, zejména v jižních státech země. Následující tabulka uvádí země, kde tělesný trest je legislativně zakázán.

Tabulka 2 – Zákaz tělesných trestů v jednotlivých státech

Země	Rok
Švédsko	1979
Finsko	1983
Norsko	1987
Rakousko	1989
Kypr	1994
Dánsko	1997
Lotyšsko	1998
Chorvatsko	1999
Izrael, Německo, Bulharsko	2000
Island	2003
Rumunsko, Ukrajina	2004
Maďarsko	2005
Řecko	2006
Nizozemí, Nový Zéland, Portugalsko, Uruguay, Venezuela, Španělsko,	2007

³⁶ Vyjádření vlády České republiky ke kolektivní stížnosti podané na ČR pro porušování Evropské sociální charty z důvodu absence právní úpravy výslovného zákazu tělesných trestů dětí v rodině, ve škole a dalších institucích a místech. <http://www.mpsv.cz/> [online]. 2013, č. 3 [cit. 2014-08-16]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17219/vi_2014_27_p1.pdf

Togo, Kostarika	
Moldavsko, Lucembursko, Lichtenštejnsko	2008
Albánie, Kongo, Tunisko, Polsko, Keňa	2010
Jižní Súdán	2011
Makedonie, Honduras	2013
Malta	2014

Zdroj: The Committee on the Rights of the Child: The Convention on the Rights of the Child and its Treaty Body. In: <http://www.endcorporalpunishment.org/> [online]. 2014 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.endcorporalpunishment.org/pages/frame.html>.

K orgánům zabývajícím se ochranou dětí patří:

1. Evropský výbor pro sociální práva, který sleduje dodržování Sociální charty a Evropské sociální charty. Podle článku 17, děti mají právo na sociální, právní a hospodářskou ochranu. Zajišťuje se ochrana proti zanedbávání, násilí a vykořisťování.³⁷
2. Výbor ministrů Rady Evropy byl jednou z prvních organizací, která projevila zájem o problematiku tělesného trestání. Výbor zajišťuje ochranu všem členům rodiny proti jakékoliv formě násilí. Tato organizace zajišťuje ochranu dětí proti diskriminaci, útlaku nebo zneužívání autority v rodině.
3. Evropská síť ombudsmanů pro děti kolektivně posuzuje práva dětí, zejména dodržování Úmluvy o právech dítěte.³⁸ Evropská síť ombudsmanů je v každém státě zastoupená veřejnou osobou, která řeší veškeré problémy a otázky týkající se dětí včetně problematiky porušování dětských práv. Tuto osobu může kontaktovat kdokoli se svými problémy v oblasti práv dětí. První dětský ombudsman byl zřízen v Norsku v roce 1981 a tuto iniciativu následně převzaly i další

³⁷ Rada Evropy: *Revidovaná Evropská sociální charta*. Štrasburk, 1996. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/5/1684-b9639fb5_72e4_4560_9489_dc6ddba5a898.pdf.

³⁸ FREEMAN, Michael D. A. *Upholding the Dignity and Best Interests of Children International Law and the Corporal Punishment of Children. Law & Contemporary Problems*. 2010, roč. 73, č. 2, s. 211-251. ISSN 00239186.

země světa. V České republice se o zřízení instituce dětský ombudsman pokoušel v roce 2009 úřadující ministr pro lidská práva Michael Kocáb, ale tento pokus byl neúspěšný.

Historie přijímání legislativních opatření zakazujících tělesné trestání v každé zemi je odlišná. Například ve Švédsku k úpravě legislativy došlo po tragické události, která se odehrála v 70. letech 20. století, kdy nevlastní otec ubil k smrti čtyřletou holčičku. Tato událost vzbudila sérii diskuzí ve společnosti, což mělo za následek založení Společnosti pro práva dětí. Posláním této společnosti je ochrana dětí a pomoc dětem v nouzi. Touto problematikou se posléze začala zabývat vláda, která vytvořila Komisi pro práva dětí. Úlohou této komise bylo zkoumat nejvhodnější způsoby uspokojování potřeb dětí a zajistit jejich ochranu před negativními jevy. V rámci své působnosti komise vypracovala zprávu *Práva dětí: zákaz tělesných trestů*, která se stala stěžejním dokumentem při tvorbě nového zákona.

Podnětem k zákazu tělesného trestání v ostatních státech bylo vypracování Úmluvy o právech dítěte.³⁹ V zemích, kde zákon působí už desítky let, statistické údaje potvrzují, že došlo k pozitivním změnám. „*Přijetí zákona znamenalo výrazný posun ve vědomí generace rodičů a ten má podobný vzestupný trend i u mladších lidí, kteří se na rodičovství teprve připravují.*“⁴⁰ Celosvětovou situaci v oblasti dodržování lidských práv se zabývala bývalá komisařka OSN pro lidská práva Louise Arbourová. O násilí na dětech hovoří jako o významném problému, který je nutné řešit. Je přesvědčená, že zneužívání dětí na celém světě je tak rozšířené, že jej nelze ignorovat a žádná společnost by vůči tomuto jevu neměla být imunní. Zdůrazňuje na nedostatečnou iniciativu jednotlivých vlád.

Na základě řady studií OSN vyplývá, že většina násilných činů páchaných na dětech je ze strany těch, kteří jsou přímou součástí jejich životů. Ale v konečném důsledku odpovědnost za tyto činy spadá pod kompetenci státu. Některé vlády nej-

³⁹ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 9. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-247-0814-0.

⁴⁰ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 103. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-247-0814-0.

sou ochotné zasahovat do soukromé sféry rodinného života a přimět k zodpovědnosti rodiče, kteří se dopouštějí násilí.⁴¹ V minulých letech organizace zabývající se ochranou práv dětí zmapovaly situaci tělesných trestů na celém světě. Pro představu lze uvést dostupné výsledky z některých zemí.

Studie v Evropě a centrální Asii, kde výzkumný soubor čítal 15 000 dětí ve věkové skupině od 9 do 17 let, zjistila, že 60% dětí se setkávalo s tělesnými tresty v podobě bití, facky nebo výprasku. Ve Spojených Státech bylo prokázáno, že 89% rodičů dětí předškolního věku využívalo ve výchově fyzické tresty. V 90. letech 20. století v Anglii z vládní iniciativy byl realizován výzkum, který ukázal, že ¾ dotazovaných matek schvaluje plácnutí rukou kojence a 35% rodičů uvedlo, že své děti bijí jednou za týden nebo častěji. Výzkum ve Španělsku přinesl další informace o názorech na využívání fyzických trestů, zejména 47% rodičů považují facku za nezbytnou součást výchovy, 2% uvádí, že může být použita i častěji dále 27% rodičů přiznává bití dětí třikrát za měsíc. Informace o tělesném trestání v Asii doplňují celkový obraz o situaci ve světě. Kupříkladu lze uvést výsledky studie provedené v Indii: na základě dotazování studentů vysokých škol se zjistilo, že 91% chlapců a 86% dívek bylo v dětství fyzicky trestáno. V Hongkongu studie zahrnující 1000 domácností, ukázala, že většina dětí mladších 16 let má zkušenosti s fyzickým trestem. Komplexní situaci o tělesných trestech poskytují studie na africkém kontinentu. Například studie v Egyptě popisuje, že více než ⅓ dětí byla bita páskem nebo holí, ¼ dětí uvedla, že při bití došlo ke zranění.⁴²

Tělesný trest je ve společnosti hluboce zakotven. Změny, které by přispívaly k eliminaci využívání fyzických trestů, přicházejí velmi pomalu a to z toho důvodu, že v některých státech je tělesný trest stále tolerován.

5.1 Globální iniciativa

V roce 2001 z podnětu hlavních představitelů EPOCH WORLDWIDE byla přijata Globální iniciativa k zákazu tělesných trestů dětí s heslem „Děti jsou také

⁴¹ ARBOUROVÁ, L. Násilí na dětech: realita, kterou nesmíme akceptovat. [online] [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/>

⁴² VANÍČKOVÁ, E. Tělesné tresty dětí, definice-popis-následky. Praha: Grada, 2004b, s. 102-103

nositeli lidských práv. Jejím hlavním cílem je urychlení procesu vedoucího k zákazu, zrušení a eliminaci všech tělesných trestů dětí

Cíle Globální iniciativy jsou následující:

- „široká informovanost a výchovná kampaň na podporu nenásilných způsobů výchovy, komunikace a péče o děti;
- *ustavení mocné aliance společností zabývajících se lidskými právy, která bude mít klíčovou pozici mezi jednotlivci, národními a mezinárodními nevládními organizacemi a která bude vystupovat proti tělesným trestům;*
- *zviditelnění přehledů tělesných trestů a vyhotovení globálního plánu prevence, právních norem a zjištění názorů dětí k navrženému procesu směřujícímu k ukončení používání tělesných trestů;*
- *systematické ovlivňování vlády vedoucí k zákazu všech forem násilí, včetně tělesných trestů, a k podpoře programů veřejné osvěty;*
- *poskytnutí podrobné technické pomoci při podpoře státu s touto reformou.*“⁴³

Podpořit Globální iniciativu mohou jednotlivci, nevládní organizace, státní orgány a vlády jednotlivých zemí, a to tím, že:

- *budou pomáhat zpracovat globální plán prevence a právních norem týkajících se tělesných trestů dětí a pohotově vyhlášovat pozitivní projektové programy;*
- *budou identifikovat vhodné příležitosti pro lobování ve prospěch Globální iniciativy;*
- *budou aktivní v rámci veřejné kampaně;*
- *budou podporovat publikaci odborných textů o tělesných trestech a konání konferencí a seminářů zaměřených na problematiku odměn a trestů dětí.*⁴⁴

Globální iniciativa se obrací na představitele vlád a států a vyžaduje deklaraci námitek vůči tělesnému trestání dětí a sestavení harmonogramu eliminace tělesných trestů. Harmonogram by měl zahrnovat právní reformu a veřejnou osvětu.

⁴³ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 99. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

⁴⁴ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 100. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

6 Tělesné tresty a práva dítěte

Každý jedinec okamžikem narození získává lidská práva a svobody. Tělesným trestem se porušuje jeho základní právo na respekt lidské důstojnosti a tělesné nedotknutelnosti.

Jedním z nejdůležitějších dokumentů v oblasti ochrany práv dětí je Úmluva o právech dítěte. Článek č. 2 Úmluvy o právech dítěte hovoří o učinění všech potřebných opatření ke chránění dítěte před všemi formami diskriminace nebo trestání. Článek č. 19 naznačuje o činění všech potřebných zákonodárných, správních, sociálních a výchovných opatření k ochraně dětí, aby nedošlo k tělesnému či duševnímu násilí, urážení nebo zneužívání, včetně sexuálního zneužívání, zanedbávání nebo nedbalému zacházení, trýznění nebo vykořisťování. Ochranná opatření mohou zahrnovat postupy k vytvoření sociálních programů pro podporu dětí. Dle článku č. 39, dítě je chráněno proti jakémukoli zanedbání a využívání za účelem finančního obohacení nebo zneužívání, mučení nebo jiné formy krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání anebo ozbrojeného konfliktu. Další články Úmluvy o právech dítěte se nepřímo dotýkají možného násilí. Úmluva o právech dítěte zajišťuje ochranu dítěte před násilím ze všech stran – ze strany rodičů a také ostatních lidí. V ní jsou deklarované základní potřeby dítěte. Úmluva je zaměřená na rozvoj vysoce morálních standardů při zacházení s dětmi.⁴⁵

Celkem 193 států ratifikovalo Úmluvu o právech dítěte a tím se zavázalo ji dodržovat. Dodržování Úmluvy ve všech státech kontroluje Výbor pro práva dítěte OSN. Boj proti myšlence o tom, že tělesný trest dětí je snesitelná a přijatelná věc, není jen odpovědností všech států, které ratifikovaly Úmluvu, ale také klíčem ke snížení a prevenci všech projevů násilí dětí ve společnosti. Fyziologické vlastnosti dítěte, které je ve fázi vývoje, jeho závislost na dospělých, specifický způsob myšlení, stejně jako dětská zranitelnost – toto vše dohromady vyžaduje, aby dítě bylo dobře chráněno proti jakékoliv formě násilí.

⁴⁵ VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 52-53. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

Následně je potřebné zmínit sociálně-právní ochranu dětí v České republice. Dle Š. Špeciánové „*Sociálně-právní ochrana dětí je cílená činnost, která zahrnuje zejména zajištění práva dítěte na jeho příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.*“⁴⁶ Sociálně-právní ochrana zahrnuje také ochranu před tělesným a duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním a vykořisťováním. Ochrana dítěte je upravena v různých právních odvětvích a právních předpisech. Není možné zahrnout celou právní ochranu dítěte do jednoho právního předpisu, proto se tato ochrana promítá do právních předpisů v různých oblastech – v oblasti rodinně právní, sociální, školní, daňové, zdravotní, občanskoprávní a trestní. Těmi předpisy jsou zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zákon o rodině, občanský soudní řád, trestní řád, trestní zákon, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, právní předpisy o sociálním zabezpečení, zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem, jinými návykovými látkami, zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a podobných hrách a další.

Sociálně-právní ochranu zajišťují orgány sociálně-právní ochrany – krajské úřady, obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, Ministerstvo prací a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a řada neziskových organizací. Zákon č. 379/2005 Sb. vymezuje některé pojmy, které se týkají sociálně-právní ochrany, ustanovuje opatření sociálně-právní ochrany dětí, kam patří preventivní a poradenská činnost. Zákon vymezuje opatření na ochranu dětí. Trestně-právní ochranu dětí před týráním zajišťuje ustanovení § 215 trestního zákona o trestném činu týrání svěřené osoby. Dle § 167 a § 168 trestním činem je také nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu. Porušení zákona se trestá odnětím svobody až na tři roky, v případě krutého nebo opakovaného týrání hrozí pachateli odnětí svobody až na osm let.⁴⁷

⁴⁶ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. s. 10. ISBN 978-80-86991-27-6.

⁴⁷ Legislativa a systém sociálně-právní ochrany: Systém sociálně-právní ochrany dětí v ČR. In: <http://www.mpsv.cz/> [online]. 2013 [cit. 2014-08-08]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

7 Prevence násilí v rodinách

Na možnosti předcházení tělesných trestů můžeme nahlížet ze dvou úhlů pohledu. Na jedné straně by se mohlo jednat o zvýšení množství aktivit v oblasti prevence. Individuální prevence spočívá v usnadnění přístupu k odborné pomoci v oblasti výchovy. Pro eliminaci tělesných trestů v domácnostech, rodičům by měly být poskytnuté dostupné a kvalifikované poradenství pro případy výchovných problémů a konfliktů v rodině, které se tak jako tak nevyřeší bitím. Komunitní prevence může být ve formě pořádání besed, přednášek, kurzů, informačních brožur a letáků. Populační prevence ve formě informačních kampaní by měla připoutat pozornost k paletě pozitivních výchovných metod bez násilí tak, aby rodiče nemuseli využívat tělesné tresty.

V současné době, jíž existuje řada organizací, které se zabírají problematikou výchovy dětí. Za zmínku stojí následující organizace: Nadace Naše dítě (Pozitivní rodičovství), Institut efektivního rodičovství – Centrum pro rodinu a sociální péči v Brně, Nadační fond PhDr. J. Prekopové, helpline Růžová linka, Společnost pro mozkově kompatibilní vzdělávání (kurz Respektovat a být respektován). Úspěšným příkladem předcházení tělesného trestání může být vládní kampaň Stop násilí na dětech, která byla realizovaná v roce 2009. Hlavním cílem této kampaně bylo zvýšit povědomí veřejnosti o násilí na dětech, a jeho formách, příčinách, následcích a zároveň přispět ke zvýšení citlivosti vůči násilí a snížit toleranci vůči všem formám násilí na dětech včetně tělesných trestů.

Zahájení kampaně proti násilí na dětech zapříčinilo oživení diskuzi o místě tělesných trestů ve výchově. Je nutné podotknout, že v dnešní době ve společnosti dosud je používán tzv. dvojí metr, kdy facka dospělému je považována za přestupek a facka dítěti je vnímána jako běžný čin. Dle mého názoru pozitivní výchova vede děti k disciplíně, samostatnosti, zodpovědnosti a vštěpení morálních hodnot mnohem účinněji, než tělesné tresty. Jsem přesvědčena, že fyzické trestání jako forma trestu není výchovným prostředkem, nýbrž projevem rodičovského selhání.

Z druhé strany řešení dané problematiky může být zakotveno v legislativní úpravě. Zastávám názor, že pokud tělesné tresty jsou tak hluboce zakořenělé v tradici, bez změny zákona, který zakotví právo dítěte na výchovu bez násilí, jen těžko

může dojít ke změně veřejného mínění. Úprava zákona by nevyřešila problémy dětí v krátkodobém časovém horizontu, ale docházelo by k pozvolným změnám v perspektivě do budoucna. Nicméně mnoho rodičů stále bude používat tělesné tresty ve výchově, ale počet takových rodičů postupem času začne ubývat.

Zde lze uvést jako příklad Švédsko a Německo, kde úprava zákona vedla k snížení používání násilí na dětech. Například ve Švédsku snížil se počet dětí, které musely být v důsledku domácího násilí hospitalizovány⁴⁸, v Německu klesl počet dětí, které dostávají pravidelně výprask⁴⁹. Zároveň v těchto zemích rapidně klesl počet rodičů, kteří používají při výchově fyzické tresty. Podle zkušeností z jiných zemí dá se předpokládat, že rok co roku bude narůstat procento rodičů, kteří se ve výchově obejdou bez tělesných trestů či budou je používat jen výjimečně.

8 Epidemiologické studie a výzkumní šetření o tělesných trestech v rodině

8. 1 Epidemiologické studie tělesných trestů v rodině

Cílem vypracování studie pod patronátem MUDr. E. Vaničkové v roce 1994 bylo popsat četnost a formy tělesných trestů využívaných v českých rodinách. Z hlediska lokalizačních předpokladů do výzkumu bylo zahrnuto několik vesnic a okresních měst České republiky včetně hlavního města Prahy. Metodika realizace výzkumu předpokládala anonymní vyplňování dotazníku dětmi 4. ročníku základních škol. Stěžejním bodem výzkumu bylo zjistit, jaké jsou nejčastější tresty a odměny dětí v českých rodinách. Po deseti letech byl zpracován stejnou metodikou následující průzkum s cílem zjistit, jak se situace vyvíjí. V roce 2003 byl implementován výzkumný projekt na základních školách formou vyplnění anonymní ankety žáky 4. ročníku.

⁴⁸ *Family violence against children: a challenge for society* [online]. Berlin: Walter de Gruyter, 1996. Prevention and intervention in childhood and adolescence; 19 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10599547>

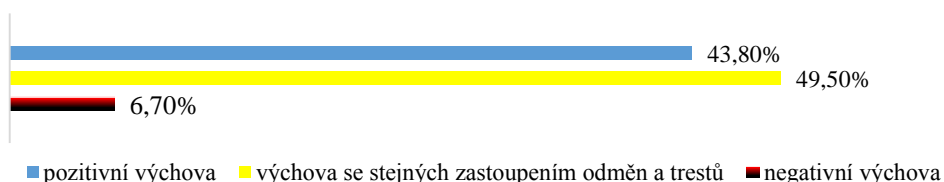
⁴⁹ Research in countries which have prohibited all corporal punishment: Research published since prohibition. In: <http://www.endcorporalpunishment.org/> [online]. 2013 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z: <http://www.endcorporalpunishment.org/pages/research/prohibited.html#Germany>

8.1.1 Studie z roku 1994 a její výsledky

Odměny a tresty v rodině

Na základě souhlasů rodičů (81,8%) bylo možné v roce 1994 zahájit realizaci epidemiologické studie. Celkový počet dotazovaných načítal 1540 dětí ve věku 10 - 11 let, z toho 57,5% dětí žilo v Praze, 42,5% v okresním městě nebo na vesnici. První otázka byla zformulovaná tak, aby odhalila, zda v rodinách převažují odměny, nebo spíš tresty.

Graf 1 – Způsob výchovy v českých rodinách v roce 1994

Zdroj: VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 59. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

V návaznosti na zjištění plynoucí s epidemiologické studie lze konstatovat, že pozitivní výchova s převahou odměn převažuje u 43,8% rodin. Rodiny, které využívají odměny a tresty téměř ve stejné míře načítají 49,5%. Podíl negativní výchovy s převahou trestů – 6,7%.

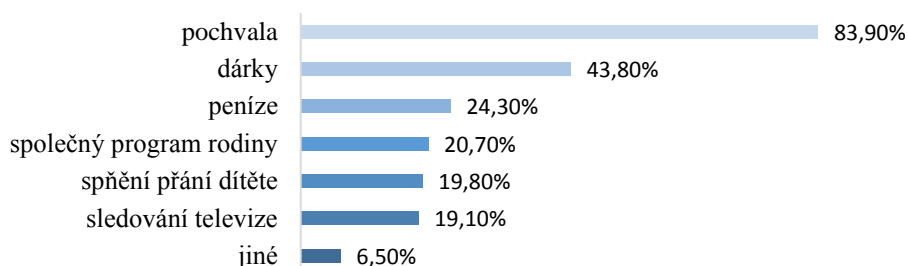
Tabulka 3 – Důvody výchovného zásahu

důvody	odměna, v %	trest, v %
školní známka	68,6	26,0
domácí práce	17,9	20,1
chování	8,9	22,1
bití, rvačky	-	14,6
zájmová činnost	3,7	-
bezdůvodně	0,9	5,8
poškozené věci	-	8,5
není trestán	2,9	

Zdroj: VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 59. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

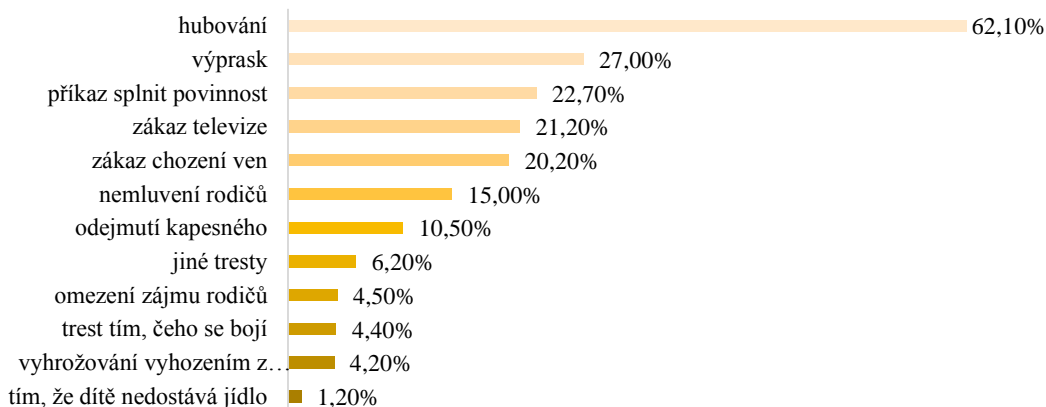
V kontextu na výše znázorněnou tabulku lze konstatovat, že nejčastější příčinou výchovného počínu je školní známka. Druhou nejčastější příčinou odměn je domácí práce. Naopak druhou příčinou trestů dětí je nevhodné chování.

Graf 2 – Nejčastěji používaná forma odměny

Zdroj: VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 60. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

Graf 3 – Nejčastěji používaná forma trestu

Zdroj: VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 60. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

Na výše znázorněných grafech je patrné, že nejčastěji používanou formou výchovných prostředků je verbální vyjádření.

Následující otázka se týkala jiných způsobů trestání, zejména trestání děti krutým či neobvyklým způsobem. Na základě odpovědi žáků 4. ročníku základní školy lze usoudit, že 19% dětí bylo někdy potrestáno něčím, čeho se hodně bály. Následujících 8,3% z dotazovaných uvedly, že byly potrestány zavřením do tmavé

místnosti nebo zákazem světla v pokoji. S trestem ponechání o samotě doma se setkalo 5,1% z dotazovaných dětí. Dále 4,6% uvádějí, že se setkaly s trestem zavření do nějaké místnosti a 2,3% muselo někdy jít za trest do sklepa.

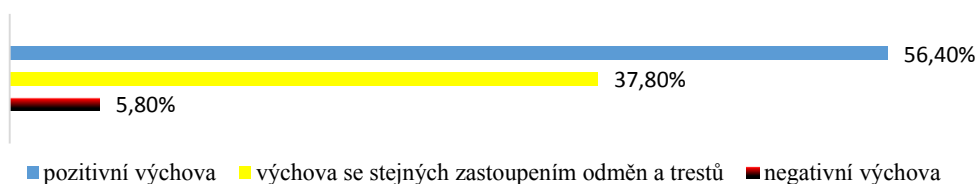
Tělesné tresty v rodině v roce 1994

Obecně s tělesným trestem v podobě facky, výprasku, kopance a silné rány se setkalo celkem 90,1% z dotazovaných dětí. Z výzkumu vyplývá, že převážně děti jsou trestány matkami, a za nejčastější způsob trestání lze považovat výprask. Ze závěrů epidemiologické studie lze usoudit, že 21,5% dětí jsou trestány častým výpraskem (minimálně jednou za týden). Následujícím nejčastějším tělesným trestem u dětí je facka. Nejméně častým a zároveň výjimečným tělesným trestem, se kterým se setkávají děti, jsou silná rána či úder. Epidemiologická studie také dokládá informace o využívání tělesných trestů naplňujících podstatu týrání. Téměř třetina dětí měla v důsledku týrání tělesné následky (modřiny, škrábance). Bití předmětem se vyskytuje u 27,5% dětí, bití na citlivou část těla – 29,3%.

8.1.2 Studie z roku 2003 a její výsledky

Po deseti letech byla realizována další epidemiologická studie týkající se tělesných trestů dětí v České republice. Je nutné zdůraznit, že souhlas se zařazením dítěte do sledovaného souboru oproti roku 1994 stoupl na 4,3% (v absolutním vyjádření 86,1%). Výsledky provedené studie jsou následující: za posledních deset let v Praze se zvýšil počet rodin, které nepoužívají tělesné tresty ve výchově dětí. Naopak situace v menších městech a na vesnici se zhoršila. Studie byla uskutečněna stejným způsobem jako v roce 1994 s výjimkou kvantity dotazovaných – 1270 žáků 4. ročníků základních škol (v roce 1994 - 1540).

Graf 4 – Způsob výchovy v českých rodinách v roce 2003

Zdroj: VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, s. 63. Psyché (Grada Publishing). ISBN 8024708140.

Nicméně důvody k použití výchovných prostředků zůstaly stejné. Za posledních deset let odměna a trest za školní známku vykazují zvýšenou prevalenci. Na stejných pozicích u forem odměn jsou i nadále umístěné pochvala, dárky a peníze, jakožto u forem trestů nejčastější způsobem trestání dětí jsou hubování, výprask nebo příkaz splnit povinnost. Prostřednictvím technického pokroku dochází tomu, že společný outdoorový program rodiny, jako forma odměny, byl nahrazen návštěvou hypermarketů nebo McDonalda. Je nutné poukázat na skutečnost, že v roce 2003 v důsledku výše zmiňovaného technického progresu sledování televize vystřídal počítač. U forem trestu epidemiologická studie zaznamenává pouze některé změny, zejména zákaz chození ven byl nahrazen zákazem používat mobil, počítač, video nebo také návštěvou kamaráda.

Tělesné tresty v rodině v roce 2003

V roce 2003 s tělesným trestem v podobě facky, výprasku, kopance a silné rány se setkalo celkem 86,4% z dotazovaných dětí. V návaznosti na výsledky epidemiologické studie z roku 20 lze konstatovat, že výskyt tělesných testů v rodinách má klesající tendenci. K výrazné změně také dochází u využívání tělesných trestů naplňujících podstatu týrání. V roce 2003 dochází k poklesu tělesných trestů s náznaky týrání. Více než 27% dětí mělo v důsledku týrání stopy na těle. Bití předmětem se vyskytuje u 25,8% dětí, bití na citlivou část těla – 21,3%.

8.2 Výzkumné studie o tělesných trestech v rodině

Na výše zmiňované epidemiologické studie od E. Vaníčkové navazují i řada výzkumných zpráv, které zkoumají četnost výskytu tělesných trestů u dětí. Následující kapitoly poslouží stěžejním bodem pro zhodnocení vývoje tělesného trestání dětí v České republice v letech 2007 – 2013. Jedná se o výzkumné agentury Median, Inres – Sones, GFK Czech, Mediaresearch.

8.2.1 Výzkum agentury Inres – Sones z roku 2008

V roce 2008 byl zpracován výzkum, který zkoumal názor občanů České republiky na tělesné tresty dětí. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak občané České repub-

liky vnímají tělesné tresty dětí a možnost uplatňování teleného trestání ve výchovném procesu. V rámci výzkumu byla zformulovaná následující otázka: „*Jaký je Váš názor na tělesné tresty dětí*“? Dotazovaní měli možnost vybrat jednu z následujících variant odpovědí: „1) *souhlasím s tím, že nepatří do výchovy a nikdy bych je nepoužil/a*; 2) *souhlasím s tím, že tělesný trest nevychovává, ale v některých situacích je nejlepším řešením*; 3) *plácnutí nebo facka není tělesný trest*; 4) *tělesný trest byl, je a bude součástí výchovy*; 5) *souhlasím s tvrzením, že škoda každé rány, která padne vedle*“.⁵⁰ Výsledky výzkumu dokládají, že v České republice tolerance k tělesným trestům se udržuje na poměrně vysoké úrovni.

Graf 5 – Názory občanů České republiky na tělesné tresty dětí

Zdroj: Názory občanů na tělesné tresty dětí. <http://stopnasilinadetech.cz/> [online]. 2008, č. 1, s. 2 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: http://stopnasilinadetech.cz/pdf/nazory_obcanu_na_telesne_tresty.pdf

Z výsledků plynoucích z výše prezentovaného grafu lze říci, že většina občanů České republiky (91,7%) svými odpověďmi vyjádřila toleranci k využívání tělesných trestů ve výchově. Polovina z dotazovaných občanů (49,9%) zastává názor, že tělesný trest sice nevychovává, ale v některých situacích je nejlepším řešením. S ohledem na skutečnost, že tento názor převládá u poloviny respondentů, je zřejmé, že tento názor je v české populaci velice rozšířený. Následujících 24,8% populace jsou k tělesným trestům ještě liberálnější a plácnutí nebo facku ve výchově svých dětí připouštějí – odvolávají se to, že v daném případě nejde o tělesný

⁵⁰ Názory občanů na tělesné tresty dětí. <http://stopnasilinadetech.cz/> [online]. 2008, č. 1, s. 1 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: http://stopnasilinadetech.cz/pdf/nazory_obcanu_na_telesne_tresty.pdf

trest. Více než desetina občanů (11%) jsou zastánci radikálního názoru, že tělesný trest byl, je a bude součástí výchovného procesu. Poměrně extrémní tvrzení zastává 6,0% dotázaných, kteří se řídí tvrzením „škoda každé rány, která padne vedle“. Zbývajících 8,3% občanů jsou přesvědčeni, že tělesné tresty nejsou součástí výchovného procesu a uvádí, že by je nikdy neuplatnili ve výchově svých dětí. Dle mého názoru tuto skupinu občanů lze jednoznačně zařadit mezi zásadní odpůrce tělesných trestů dětí a jejich uplatňování ve výchově.

V roce 2008 u jednotlivých sociodemografických proměnných je zohledněna při malém vzorku pod 1000 respondentů statistická chyba. To platí zejména pro počet dotazovaných respondentů, kde je jich pouze 427. Závěry týkající se této skupiny je proto třeba brát pouze jako orientační.

8.2.2 Výzkum agentury GfK Czech z roku 2011

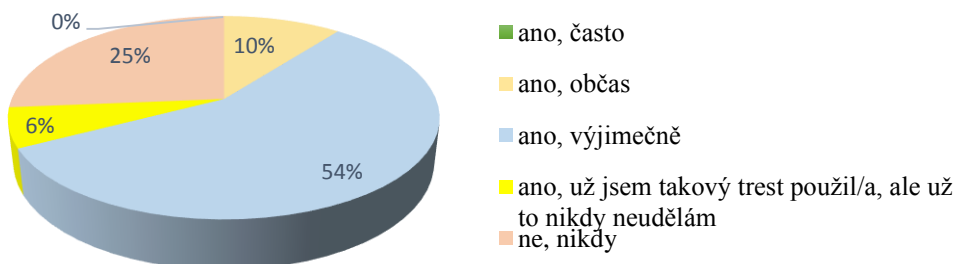
Společnost GfK Group je poskytovatelem zásadních informací nezbytných při strategickém řízení firem, které působí v oblasti průmyslu, maloobchodu, služeb a médií. Mezi její služby spadají komplexní informační a poradenské služby ve třech obchodních sektorech: Custom Research, Retail and Technology a Média. Jako celosvětově čtvrtá největší společnost provádějící marketingový výzkum působí ve více než 100 zemích světa. Skupina GfK v České republice je jedním z nejvýznamnějších poskytovatelů komplexních služeb v oblasti výzkumu trhu a veřejného mínění, včetně konzultačního a poradenského servisu.⁵¹

Cílem výzkumu bylo zjistit informace o používání fyzických trestů dětí u současné a minulé generace rodičů v České republice. Stěžejním bodem výzkumu bylo také zjistit, jaká je současná situace v České republice v návaznosti na problematiku uplatňování tělesných trestů při výchově dětí. Hlavními aspekty výzkumného šetření byly odhalit hlavní příčiny využívání fyzických trestů, způsob trestání, postoje a názory rodičů ohledně tělesných trestů. Šetření bylo realizováno v dubnu

⁵¹ GfK: About us. In: [Http://www.gfk.com/](http://www.gfk.com/) [online]. 2014 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: <http://www.gfk.com/about-us/Pages/default.aspx>

2011 prostřednictvím metody CAWI (metoda sběru dat pomocí dotazování na webovém formuláři). Výzkumu se zúčastnilo 297 rodičů, kteří žijí se svými dětmi ve společné domácnosti.

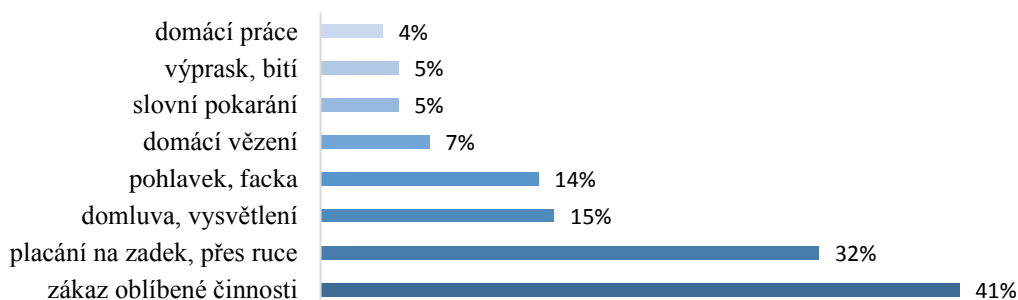
Graf 6 – Využívání tělesných trestů v roce 2011

Zdroj: Fyzické tresty dětí se zmírňují a jsou méně časté, přesto jsou součástí výchovy. In: [Http://www.nasedite.cz/](http://www.nasedite.cz/) [online]. 2011 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: http://www.nasedite.cz/cs/nadace_a_media/tiskove_zpravy_2011/244-fyzicke_tresty_deti_se_zmirnuji_a_jsou_mene_caste_presto_jsou_soucasti_vychovy.

Z grafu je jasně čitelné, že většina rodičů si uvědomuje, že fyzický trest není dobrou výchovnou metodou. K tělesným trestům se většina rodičů uchyluje jen ve výjimečných případech (54%). Dále rodiče uvádějí, že se k častým fyzickým trestům vůbec neuchylují. Občas svá děti trestají 10% rodičů. Čtvrtina dotazovaných rodičů uvádí, že svá děti nikdy fyzicky netrestají (25%).

Graf 7 – Nejčastěji používaný trest

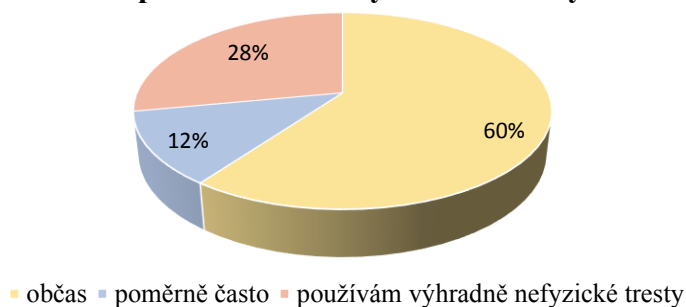
Zdroj: Fyzické tresty dětí se zmírňují a jsou méně časté, přesto jsou součástí výchovy. In: [Http://www.nasedite.cz/](http://www.nasedite.cz/) [online]. 2011 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: http://www.nasedite.cz/cs/nadace_a_media/tiskove_zpravy_2011/244-fyzicke_tresty_deti_se_zmirnuji_a_jsou_mene_caste_presto_jsou_soucasti_vychovy.

Z grafu je jasně patrné, že pokud rodiče chtějí své dítě potrestat, nejčastěji sáhnou po zákazu oblíbené činnosti. Druhým nejčastějším trestem je plácání na zadek (32%). Při výchovném procesu svého dítěte domluvu využívají 15% rodičů. Následně pohlavek a facka jako způsob trestání jsou typické pro 14% rodin. Jedny z dalších využívaných fyzických trestů jsou výprask a bití (5%).

8.2.3 Výzkum agentury Median z roku 2012

Aktuálnější informace týkající se problematiky tělesného trestání dětí v České republice přináší výzkumné šetření provedené agenturou Median. Výzkum byl realizován prostřednictvím osobního dotazování v domácnostech. Výzkumný soubor načítal 522 respondentů ve věku 12-79 let. Sběr dat probíhal v časovém úseku od 17. ledna do 1. února 2012.

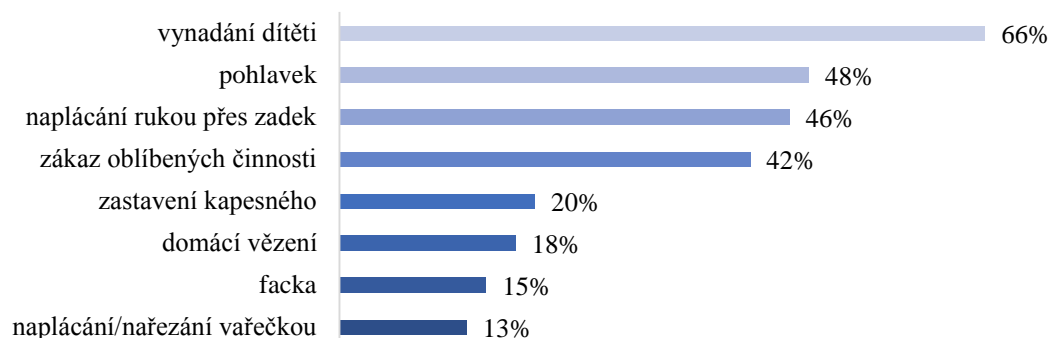
Graf 8 – Uplatňování tělesných trestů ve výchově dětí v roce 2012

Na základě zjištěných informací získaných v rámci výzkumu můžeme říci, že fyzické trestání dětí je v Česku poměrně rozšířené a tolerované. Poměrně časté použití alespoň jednoho z fyzických trestů přiznává jen 12% rodičů. Některý z tělesných trestů využije občas 60% rodičů. Ti, kteří využívají výhradně nefyzické tresty, činí 28% rodičů.

Jednou z výzkumných otázek daného šetření bylo zjistit počet rodičů, kteří schvalují jednotlivé formy fyzického trestu. Mezi nejvíce schvalované tělesné tresty lze zařadit naplácání rukou na zadek (72 %) a pohlavek (65 %). Někteří rodiče jako formu trestního prostředku schvalují facku (29%) a naplácání / nařezání páskem (24%).

Graf 9 – Používané tresty dětí v roce 2012

Zdroj: Trestání dětí: Používané tresty dětí. In: <http://simar.cz/> [online]. 2012 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: <http://simar.cz/clanky/trestani-deti.html>

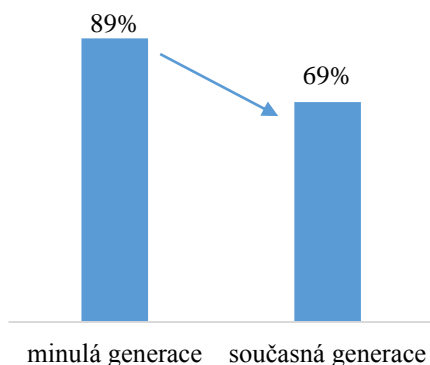
Z výše znázorněného grafu vyplývá, že rodiče celkově více aplikují nefyzické tresty, než fyzické. Polovina z dotazovaných rodičů přiznává, že dítě v jejich domácnosti „poměrně často“ či „občas“ dostane pohlavek (48 %). To samé se týká plácání rukou na zadek (46%). Dalších 15% rodičů ve výchově dětí tolerují časté nebo také občasné využívání fack. Zbývajících 13% dotazovaných připouští nařezání vařečkou/páskem/rákoskou.

8.2.4 Výzkum agentury Mediaresearch z roku 2013

V květnu 2013 byl proveden výzkum, který měl za cíl odhalit názory občanů České republiky na tělesné trestání dětí. Výzkum byl zacílen na internetovou populaci 15+. Výzkumný soubor načítal 1 171 respondentů. Klíčovými body pro vypracování výzkumu byly: pohlaví, věk, vzdělání a velikost místa bydliště dotazovaných. Výzkum byl realizován prostřednictvím internetového sběru dat pomocí dotazníku, který byl umístěn na webových stránkách MEDIARESEARCH, a.s.

Prostřednictvím výzkumu se zjistilo, že dvě třetiny dotazovaných připouští využívání fyzických trestů u svých dětí alespoň ve výjimečných případech. Čtyři pětiny české populace bylo samo v dětství ze strany svých rodičů minimálně ve výjimečných případech tělesně trestáno.

Graf 10 – Rozdíly ve fyzickém trestání mezi současnou a minulou generací rodičů

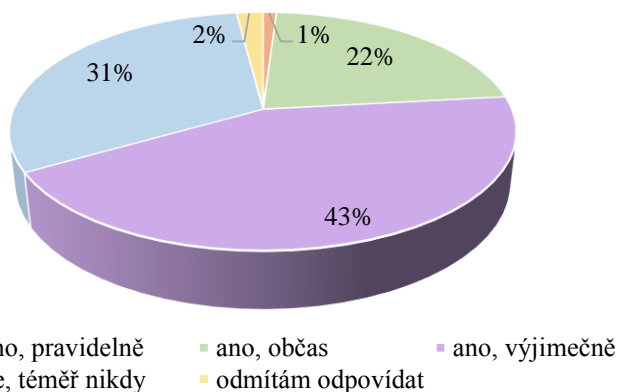

Zdroj: MEDIARESEARCH, a.s. *Fyzické tresty: Výzkum PR*. 1. vyd. Praha, 2013.

Výzkum prokázal, že současná česká populace trestá své děti méně než jejich rodiče. Potvrzením tomu je výše znázorněný graf, který dokládá informace o tom, že fyzické tresty jsou v novodobé společnosti na ústupu. Dané zjištění je způsobeno tím, že u mladší generace došlo k postupnému posunu od tradičního výchovného modelu založeného na rodičovské autoritě k liberálnějšímu výchovným modelům.

V rámci výzkumu byla zformulovaná následující otázka: „*Používáte Vy sám (nebo používal (a) jste, pokud máte již děti dospělé – nebo používal (a) byste, pokud ještě nemáte děti) při výchově svých dětí fyzické tresty?*“ Na tuto otázku odpovědělo 98% dotazovaných.

Graf 11 – Používáte Vy sám (nebo používal (a) jste, pokud máte již děti dospělé – nebo používal (a) byste, pokud ještě nemáte děti) při výchově svých dětí fyzické tresty?

Zdroj: MEDIARESEARCH, a.s. *Fyzické tresty: Výzkum PR*. 1. vyd. Praha, 2013.

Na základě údajů vyplývajících z odpovědí respondentů lze usoudit, že 1% české populace pravidelně trestá (případně bude trestat) své děti. Následně 22% dotazovaných uvádí, že tělesné trestání ve výchově využívá jenom občas. Ve výjimečných případech k uplatňování fyzických trestů dochází u 43% občanů. Za odpůrce fyzických trestů lze považovat 31% respondentů.

8.3 Vyhodnocení výsledků

Na základě analýzy výše prezentovaných studií a výzkumných zpráv jsem přispěla k závěru, že většina rodičů uplatňuje tělesné tresty ve výchově dětí. Pozitivní je fakt, že celkově se od trestů „na těle“ ustupuje a rodiče volí alternativní formu trestu. Zatímco dnešní rodiče, kteří chtějí své dítě potrestat, nejčastěji sáhnou po zákazu oblíbené činnosti, zastavení kapesného nebo vynadají dítěti. Domnívám se, že stoupá počet rodičů, kteří se rozhodli vychovávat své děti bez používání tělesných trestů.

Zastávám názor, že tělesné tresty ještě dlouho budou součástí výchovného procesu. Na základě provedené analýzy epidemiologických studií (1994, 2003) a výzkumných šetření (2008, 2011, 2012, 2013) vyplývá, že poměr netrestaných dětí vůči dětem trestaným v dnešní době je velice nízký. Na jinou stranu, dá se předpokládat, že počet krutých trestů se neustále snižuje. Kvůli prevenci také dochází ke snížení výskytu násilí v rodinách.

Závěr

Využívání tělesných trestů v současné výchově považuji za velice závažný problém. Cílem mé bakalářské práce bylo podat ucelený pohled na problematiku tělesného trestání dětí.

Podle Výboru OSN tělesným trestem dítěte je každý trest, kde je použita tělesná síla způsobující bolest, či byť nepatrný diskomfort dítěte. Tělesné trestání bylo již od nepaměti součástí lidské historie. Pro pravěk a starověk byla typická minimální emocionální investice do narozeného dítěte. V historii byly tělesné tresty hojně používány například v Řecku a Římě, a jejich hlavním cílem bylo udržet disciplínu. Ve středověku tělesné tresty byly běžně používané v domácnosti a ve škole. Velký přínos v systém výchovy a vzdělání vnesl Jan Amos Komenský, který ale nebyl odpůrcem tělesných trestů žáků, avšak zdůrazňoval, že ty by měly být použité jen za nemravnost, závist, pýchu a nadutost. V novověku se společnost začala více zabývat postavením dítěte. Tělesné tresty v rodině byly přijatelné, ale už ne tolik akceptovatelné ve vzdělávacích institucích. V 18. století se objevilo hnutí, které odsuzovalo středověkou výchovu, ve které byly přítomné tělesné tresty. Na území Rakousko-Uherska bylo tělesné trestání zakázáno v roce 1867, ale zásadně neomezilo využívání trestů ve školách. Do 1. poloviny 20. století tělesné tresty byly běžnou součástí výchovy. Až po druhé světové válce se společnost začala orientovat na demokratizaci rodiny a na ochranu práv dětí.

Tělesné tresty se považují za rizikový výchovný prostředek. Řada rizik může se projevit i po delším čase. Fyzické tresty učí dítě potlačovat své emoce, učí, že používání násilí je přípustné. Tělesné trestání vyvolává v dítěti vztek a hněv a následně může způsobit agresivní chování. Mezi nejzávažnější rizika spojená s uplatňováním tělesných trestů ve výchově dětí patří situace, kdy tělesný trest naplňuje definici týrání.

Švédsko jako jeden z prvních států na světě v roce 1979 tělesné tresty dětí zakázalo zákonem. Postupem času této iniciativy se ujaly i další evropské země jako jsou např. Rakousko, Francie, Německo, Dánsko, Finsko, Ukrajina nebo také exotické země jakožto Costa Rica či Venezuela. Co se týká zemí mimoevropského prostoru, tak například ve většině států USA domácí tělesné tresty nejsou zakázány.

V některých státech jsou povoleny tresty i ve škole, zejména v jižních státech země. Celkově ve 37 státech platí legislativní zákaz tělesného trestání dětí.

Zastávám názor, že k výchovnému procesu tělesný trest nepatří. Dle mého názoru společnost by se měla uvědomovat naléhavost řešení daného problému. Proto doporučuji primární prevenci v podobě dostupného a kvalifikovaného poradenství pro případy výchovných problémů a konfliktů v rodině. Různé informační kampaně by měly připoutat pozornost k paletě pozitivních výchovných metod bez násilí tak, aby rodiče nemuseli využívat tělesné tresty. Nesmí se zapomínat i na sekundární prevenci, ke které patří aktivní vyhledávání rizikových skupin a následné působení na ně. Terciální prevence předpokládá operativní reakci učitele, lékaře nebo rodiče na situaci, při které již došlo k tělesnému trestání popřípadě k tělesnému týrání nebo zneužívání. Cílem terciální prevence je zamezit další týrání. Patří sem rehabilitace a terapie, které by se měli zúčastnit všechny členy rodiny.

Jsem přesvědčená, že naším úkolem a výzvou následujících generací je přerušit cyklus přenosů násilí, tak, aby vztahy mezi rodiči a dětmi mohly nabýt nových kvalit. Na druhou stranu jsme obyčejné lidé, nejsme neomylní a občas děláme chyby. Svoje chyby rodiče by měli brát jako výzvu k práci na sobě.

Souhrn

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku používání tělesných trestů ve výchově dětí. Tělesné tresty dětí jsou stále velmi rozšířenou záležitostí ve světě. Tělesným trestem dítěte je každý trest, kde je použita tělesná síla způsobující bolest, či byť nepatrný diskomfort dítěte. Tato práce sumarizuje současné poznatky o této problematice, o její historii a rizicích, o legislativě a organizacích, které se fyzickými tresty, respektive tělesným týráním zabývají.

Využívání tělesných trestů v současné výchově je velice závažným problémem. Prvním státem, který zakázal tělesné tresty zákonem, bylo Švédsko v roce 1979. Následně k zákazu došlo ve Finsku, Norsku a Rakousku. Ve dnešní době 37 států legislativně zakázalo tělesné tresty. V roce 1989 byla přijatá Úmluva o právech dítěte, kterou ratifikovalo už 193 států.

Uplatňování tělesných trestů ve výchově vede k negativním emocím a může vést k patologickému vývoji osobnosti dítěte. Tělesný trest může mít konkrétní konsekvence v následném chování v dětství traumatizovaného dospělého (transgenerační přenos násilí, sociálně-patologické chování, sklon k depresím a násilí, nízké sebevědomí, snížení kognitivního vývoje, chudost sociálních vazeb, atd.). Tělesné tresty jsou v rámci celé společnosti obrovským problémem, do kterého jsou zatahováni další a další jedinci z okolí dítěte.

Summary

The bachelor thesis focuses on the issue of corporal punishment used in upbringing of children. Corporal punishment of children is widespread business in the world. Corporal punishment is any punishment in which physical force is used and intended to cause pain or discomfort, however light. This work summarizes current data pieces of knowledge about this problem, about history and risks, about legislature and organizations, which deals with corporal punishment or with corporal tyranny.

The use of corporal punishment in upbringing today is a very serious problem. The first state, which banned corporal punishment, was Sweden in 1979, and then Finland, Norway and Austria prohibited it. Nowadays, 37 states have banned corporal punishment in law. Convention on the Rights of the Child was adopted in 1989 and now it is already ratified by 193 states.

The application of corporal punishment in upbringing leads to negative emotions and can lead to a pathological personality development of the child. Corporal punishment may have specific consequences in subsequent behavior in childhood-traumatized adult (trans-generational transmission of violence, socio-pathological behavior, tendency to depression and violence, low self-esteem, reduced cognitive development, impoverishment of social ties, etc.). Corporal punishment is a huge problem of the entire society, in which are hauled more and more individuals from the child's surroundings.

Seznam použité literatury

- [1] BENDL, Stanislav a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Jak předcházet nekázní, aneb, Kázeňské prostředky: jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Vyd. 1. Praha: ISV nakladatelství, 2004, 208 s. Pedagogika (ISV), sv. 7. ISBN 80-866-4214-3.
- [2] BIDDULPH, Steve. *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Vyd. 1. Překlad Eliška Neckařová. Praha: Portál, 1999, 133 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8334-X.
- [3] CANGELOSI, James S a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Strategie řízení třídy: jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2006, 289 s. Pedagogická praxe, sv. 7. ISBN 80-736-7118-2.
- [4] ČAPEK, Robert, Dana KREJČÍŘOVÁ a Zdeněk MATĚJČEK. *Odměny a tresty ve školní praxi: metody zvládnání problémů dětí v předškolní výchově*. Vyd. 1. Překlad Eva Nevrlá. Praha: Grada, 2008, 160 s. Pedagogika (Grada), sv. 7. ISBN 978-802-4717-180.
- [5] DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě: jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1995, 245 p. Pedagogika (ISV), sv. 7. ISBN 80-716-9192-5.
- [6] ESSA, Eva, Dana KREJČÍŘOVÁ a Zdeněk MATĚJČEK. *Jak pomoci dítěti: metody zvládnání problémů dětí v předškolní výchově*. Vyd. 1. Překlad Eva Nevrlá. Brno: Computer Press, 2011, 300 s. Psyché (Grada), sv. 7. ISBN 978-802-5129-289.
- [7] FREEMAN, Michael D. A. *Upholding the Dignity and Best Interests of Children International Law and the Corporal Punishment of Children. Law & Contemporary Problems*. 2010, roč. 73, č. 2, s. 211-251. ISSN 00239186.
- [8] GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Přetisk 1. vyd. z roku 1981. Editor Jaromír Kincl. Brno: Doplněk, 1993, 274 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 76. ISBN 80-857-6518-7.
- [9] HUDALLA, Anneke. *Zákon proti pohlavkům*. Respekt. 2008, 19, 13, s. 17. ISSN 0862-6545.

- [10] KOMENSKÝ, Jan Amos. *Velká didaktika*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatel'stvo, 1954. Knižnica pedagogických klasikov, sv. 7.
- [11] KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2005, 282 s. ISBN 80-901-8736-6.
- [12] LANGMEIER, Josef, Dana KREJČÍŘOVÁ a Zdeněk MATĚJČEK. *Vývojová psychologie: jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada), sv. 7. ISBN 80-247-1284-9.
- [13] LANGMEIER, Josef, Zdeněk MATĚJČEK a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství: jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Vyd. 4., dopl., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2011, 399 s. Pedagogika (ISV), sv. 7. ISBN 978-80-246-1983-5.
- [14] LOVASOVÁ, Lenka a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 24 s. Knižnica pedagogických klasikov, sv. 7. ISBN 80-869-9175-X.
- [15] MATĚJČEK, Zdeněk, Zdeněk MATĚJČEK a Zdeněk MATĚJČEK. *Co, kdy a jak ve výchově dětí: jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1996, 143 s. Rádci pro rodiče a vychovatele, sv. 7. ISBN 80-717-8085-5.
- [16] SKŘEJPEK, Michal. Moc bez hranic? (Právo otce římské rodiny nad životem a smrtí). *Právní rozhledy*. 2005, roč. 2005, č. 13, s. 557.
- [17] ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Překlad Eliška Neckařová. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007, 36 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-86991-27-6.
- [18] VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice - popis - následky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 116 s. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-247-0814-0.

Internetové zdroje:

- [19] ARBOUROVÁ, Louise. *Násilí na dětech: realita, kterou nesmíme akceptovat*. [online] [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/>

- [20] DOMES, Martin. *Výchova a školství ve starověkém Řecku*. [online] [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.mravenec.cz/henry/File-hist/Vychova-Recko.rtf>
- [21] *Family violence against children: a challenge for society* [online]. Berlin: Walter de Gruyter, 1996. Prevention and intervention in childhood and adolescence; 19 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10599547>
- [22] *Fyzické tresty dětí se zmírňují a jsou méně časté, přesto jsou součástí výchovy*. In: <http://www.nasedite.cz/> [online]. 2011 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: http://www.nasedite.cz/cs/nadace_a_media/tiskove_zpravy_2011/244-fyzicke_tresty_deti_se_zmirnuji_a_jsou_mene_caste_presto_jsou_soucasti_vychovy.
- [23] GFK: *About us*. In: <Http://www.gfk.com/> [online]. 2014 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: <http://www.gfk.com/about-us/Pages/default.aspx>
- [24] JEŽKOVÁ, Zuzana. *Tresty ve výchově dětí: ano, či ne? Šance dětem*. [online] [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/tresty-ve-vychove-deti-ano-ci-ne-109.html>
- [25] KOŠAN, Petr. *Jean Jacques Rousseau a jeho pedagogický odkaz*. České Budějovice, 2011. Dostupné z: <https://wstag.jcu.cz/StagPortletsJSR168/KvalifPraceDownloadServlet?typ=1&adipidno=22189>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce ThDr. Rudolf Svoboda.
- [26] *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany: Systém sociálně-právní ochrany dětí v ČR*. In: <http://www.mpsv.cz/> [online]. 2013 [cit. 2014-08-08]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>
- [27] MEDIARESEARCH, a.s. *Fyzické tresty: Výzkum PR*. 1. vyd. Praha, 2013.
- [28] *Názory občanů na tělesné tresty dětí*. <http://stopnasilinadetech.cz/> [online]. 2008, č. 1, s. 1 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: http://stopnasilinadetech.cz/pdf/nazory_obcanu_na_telesne_tresty.pdf
- [29] Rada Evropy: *Revidovaná Evropská sociální charta*. Štrasburk, 1996. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/5/1684-b9639fb5_72e4_4560_9489_dc6ddba5a898.pdf.

- [30] *Research in countries which have prohibited all corporal punishment: Research published since prohibition.* In: <http://www.endcorporalpunishment.org/> [online]. 2013 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z: <http://www.endcorporalpunishment.org/pages/research/prohibited.html#Germany>
- [31] *Spanking Kids Increases Risk Of Sexual Problems As Adults.* In: <http://www.sciencedaily.com/> [online]. 2008, č. 1 [cit. 2014-08-08]. Dostupné z: <http://www.sciencedaily.com/releases/2008/02/080228220451.htm>
- [32] STRAUS, Murray A. *Beating the Devil Out of Them: Corporal Punishment in American Families And Its Effects on Children.* In: <http://pubpages.unh.edu/>. 2001, č. 1, 2 s. [online] [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://pubpages.unh.edu/~mas2/CPB1R.pdf>
- [33] *Trestání dětí: Používané tresty dětí.* In: <Http://simar.cz/> [online]. 2012 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: <http://simar.cz/clanky/trestani-deti.html>
- [34] *Vyjádření vlády České republiky ke kolektivní stížnosti podané na ČR pro porušování Evropské sociální charty z důvodu absence právní úpravy výslovného zákazu tělesných trestů dětí v rodině, ve škole a dalších institucích a místech.* In: <http://www.mpsv.cz/> [online]. 2013 [cit. 2014-08-16]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17219/vi_2014_27_p1.pdf

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Graf 1 – Způsob výchovy v českých rodinách v roce 1994.....	32
Graf 2 – Nejčastěji používaná forma odměny.....	33
Graf 3 – Nejčastěji používaná forma trestu.....	33
Graf 4 – Způsob výchovy v českých rodinách v roce 2003.....	34
Graf 5 – Názory občanů České republiky na tělesné tresty dětí	36
Graf 6 – Využívání tělesných trestů v roce 2011	38
Graf 7 – Nejčastěji používaný trest.....	38
Graf 8 – Uplatňování tělesných trestů ve výchově dětí v roce 2012	39
Graf 9 – Používané tresty dětí v roce 2012.....	40
Graf 10 – Rozdíly ve fyzickém trestání mezi současnou a minulou generací rodičů	41
Graf 11 – Používáte Vy sám (nebo používal (a) jste, pokud máte již děti dospělé – nebo používal (a) byste, pokud ještě nemáte děti) při výchově svých dětí fyzické tresty?	41
Tabulka 1 – Postoje jednotlivých států na doporučení zákazu využívání tělesných trestů dětí.....	21
Tabulka 2 – Zákaz tělesných trestů v jednotlivých státech.....	23
Tabulka 3 – Důvody výchovného zásahu	32